

Emperyal Güçlerin Suriye Politikalarında Kürtlerin Rolü*

The Role of Kurds in Imperial Powers' Policies towards Syria

Musa Akgül**

Çiğdem Görgün Akgül***

Öz

Emperyal güçler, tarih boyunca azınlıkları siyasi, ekonomik ve jeopolitik çıkarlarını korumak için kullanmışlardır. Emperyal politikalar, sömürgeleştirilen ülkelerdeki etnik, dini, mezhepsel, bölgesel ve kültürel farklılıkları birbirlerine karşı kıskırtmış ve doğal kaynakların sömürülmesini kolaylaştırmıştır. Bu doğrultuda bu çalışma, Birinci Dünya Savaşı'nın ertesinde Fransız manda rejiminin ve Suriye iç savaşı sırasında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin Suriyeli Kürtlerle iş birliğini kıyaslamaktadır. Bu güçlerin Kürtleri kendi çıkarları için ve ideolojik motivasyonları ile uyumlu olarak araçsallaştırdığını savunmaktadır. Emperyal politikalar, Suriye'deki toplumsal ve siyasi bölünmüşlüğü derinleştirmiş ve ülkenin toprak bütünlüğünü tehdit etmiştir. Kürtler ise bu emperyal güçlere yardım ederek özerklik veya bağımsızlık elde etmeye çalışmıştır. Lakin, bu durum Kürt kimliğinin emperyalizm ve bölücülükle ilişkilendirilmesine yol açmıştır. Ayrıca, Kürtlerin Ortadoğu'da emperyal güçler tarafından koz olarak kullanılması, bölge ülkeleri için varoluşsal bir tehdit oluşturmuş ve bölgedeki istikrarsızlığı artırmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Emperyalizm, Emperyal Güçler, Azınlıklar, Suriye, Kürtler.*

Abstract

Imperial powers have historically used minorities to protect their political, economic and geopolitical interests. Imperial policies incite ethnic, religious, sectarian, regional and cultural differences in colonized countries against each other and facilitate the exploitation of natural resources. Accordingly, this study compares the cooperation of the French mandate regime following the World War I (WWI) and the United States (US) during the Syrian civil war with the Syrian Kurds, arguing that these powers have instrumentalized the Kurds for their interests and ideological motivations. Their imperial policies have deepened social and political divisions in Syria and threatened its territorial integrity. The Kurds have attempted to achieve autonomy or independence by helping these imperial powers, often leading to the association of the Kurdish identity with imperialism and separatism. Besides, the use of Kurds as a trump card by imperial powers in the Middle East poses an existential threat to regional countries and increases regional instability.

Keywords: *Imperialism, Imperial Powers, Minorities, Syria, Kurds.*

* Geliş Tarihi: 17.02.2025 / Kabul Tarihi: 07.05.2025

** Doktora Adayı, Lancaster University, Faculty of Arts and Social Sciences, The Department of Politics, Philosophy and Religion, e-mail: m.akgul@lancaster.ac.uk, ORCID: 0000-0002-52483054.

*** Dr. Öğretim Üyesi, Ordu Üniversitesi, Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, e-mail: cgorgun24@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7586-6218.

Extended Abstract

Throughout history, imperial powers have instrumentalized minorities to protect their political, economic and geopolitical interests. Within the scope of divide-and-rule policy, ethnic, religious, sectarian, regional and cultural differences in the communities to be controlled have been incited against each other. In this way, the establishment of any unity against external powers has been tried to be prevented. Then, imperial powers exploit natural resources of colonized countries and increase dependency on them to sustain their imperial rule. Meanwhile, imperial policies cause decades or even centuries of mistrust, inequalities, divisions, enmities, hostilities and massacres between different groups in the colonized countries. For these reasons, the policies of global and imperial powers towards minorities in the colonized countries should be analyzed in depth. Accordingly, this study compares the cooperation of the French mandate regime following the WWI and the US during the Syrian civil war with the Syrian Kurds. It argues that imperial powers have instrumentalized the Kurds for their geopolitical interests and ideological motivations. Their imperial policies have deepened the social and political divisions in the country. In addition, Syria's territorial integrity has been threatened by unilateral foreign-backed initiatives. These imperial policies lead to regional instability as well.

In line with its own political and economic interests, the French mandate regime implemented the well-known divide-and-rule policy in Syria. It tried to counter Arab nationalism and prioritized religious and ethnic minorities in the country to balance the Sunni Arab majority. To this end, France divided Syria into mini-states or autonomous regions, considering religious, sectarian and regional differences. Additionally, religious and ethnic minorities were given important positions in the imperial security services. The privileges granted by the mandate regime to minorities also fueled Kurdish demands for autonomy in Syria. However, the French authorities rejected these demands for many interrelated reasons, ranging from domestic politics to international politics. These reasons included the lack of national consciousness and political division among the Kurds, geographical conditions, the reactions of Arab nationalists and Türkiye to the idea of autonomy, and the international balance of power in the interwar period. On the other hand, the French mandate regime encouraged the Kurdish-Christian regional autonomy movement that emerged in Jazira following the Terrier Plan. Moreover, it tried to legitimize its policies in Jazira within the framework of the civilizing mission. France's imperial policies strained social and political relations between religious, sectarian and ethnic groups in Syria after the independence. Arab nationalists associated Kurdish nationalism with imperialism and separatism. They saw Kurdish identity as a threat to Syria's sovereignty and territorial integrity. As a result, the social, cultural, economic and political rights of Kurds in the country were suppressed until the Syrian civil war.

When the Arab Uprisings of 2011 spread to Daraa and Damascus, it became clear that the US did not have an effective strategy to resolve the Syrian crisis. Due to the complexity of the Syrian opposition, the US government could not decide what kind of political movement (Islamist or moderate) would come to power after the overthrow of the Assad regime and whether the successor government would pose a threat to its interests in the region. The US therefore refrained from directly intervening in the crisis. However, the rise of the Islamic State of Iraq and Syria (ISIS) threatened the US interests in the Middle East and Western countries' security at home since it tried to change socio-political structure of the region with a global jihadist agenda. In this context, the fight against ISIS paved the way for the US military intervention in Syria.

Then, the YPG (People's Protection Units) became the US proxy against the ISIS threat. The US protected its regional geopolitical interests through the YPG without sending many troops and at a relatively low cost. Furthermore, a significant portion of Syria's natural resources came under the US control. The political and military support given to the YPG has been framed by discourses of democracy, secularism, freedom and the fight against terrorism. With the support of the US, the YPG-controlled "Autonomous Administration of Northern and Eastern Syria" (AANES) has turned into a state-like structure.

Türkiye's cross-border military operations in Syria have dealt a major blow to the YPG's dream of statehood. Nonetheless, the YPG's presence and separatist activities continue threatening Syria's territorial integrity and regional stability. Despite official statements to the contrary, the US is likely to continue to use the YPG as a trump card in line with its geopolitical interests.

To sum up, imperial powers have instrumentalized the Kurds in Syria in accordance with their interests and ideological motivations. Through Kurdish groups loyal to them, they have damaged the social, political and territorial integrity of the country. In this way, Syria's natural resources have been controlled and exploited. Meanwhile, imperial powers have tried to frame and legitimize their imperial policies through various discourses such as civilization, democracy, freedom or the fight against terrorism depending on the changing international conjuncture and conditions. These powers needed the Kurds both to implement their imperial policies and to reduce the costs of these policies. Kurds, on the other hand, have tried to achieve autonomy or independence by helping imperial powers. This situation has frequently led to the Kurdish nationalism being associated with imperialism and separatism. Besides, the use of Kurds as a trump card in the Middle East increases regional instability. The political, military, financial and logistical support of Kurdish separatist groups by imperial powers poses an existential threat to regional countries. Neglecting their security concerns with pragmatist approaches is not beneficial for the stabilization of the region, which is already conflict-ridden.

Giriş

Emperyal güçler, tarih boyunca kendi siyasi, ekonomik ve jeopolitik çıkarlarını gerçekleştirmek için azınlıkları manipüle etmiştir. Onları kendi çıkarları doğrultusunda araçsallaştırmışlardır. Bu yaklaşım genellikle böl ve yönet politikası çerçevesinde şekillenmiştir. Kontrol altına alınmak istenen topluluklardaki etnik, dini, mezhepsel, bölgesel ve kültürel farklılıklar birbirine karşı tahrik edilmiştir. Böylece dış güce karşı herhangi bir birliğin veya direniş ekseninin kurulması engellenmiştir. Ardından emperyal politikalar dayatılmıştır. Bu nedenle küresel ve emperyal güçlerin jeopolitik çıkarları ve ideolojik motivasyonları ile uyumlu olarak zayıf devletlerdeki azınlıklara yönelik geliştirdiği politikalar derinlemesine analiz edilmelidir.

Söz konusu emperyal politikalara dünyanın birçok yerinde ve farklı zamanlarda rastlanmıştır. Örneğin, Osmanlı Devleti'nin son döneminde Batılı küresel güçlerin Rumlar ve Ermeniler gibi azınlık gruplarını Osmanlı otoritesine karşı destekledikleri bilinmektedir. Çarlık Rusya'sı da Balkanlarda bağımsızlık isteyen ayrılıkçı Slavları bölgedeki nüfuzunu artırmak için desteklemiş ve bu milletlerin himayecisi olma iddiasıyla Osmanlı Devleti'nin içişlerine 19. yüzyıl boyunca müdahil olmuştur (Jelavich,

1983). Benzer bir biçimde Fransızlar, Lübnan ve Suriye’de Maruni Hristiyanları desteklemiş, azınlıkları koruma bahanesiyle bölgedeki nüfuzunu artırmaya çalışmışlardır (Hourani, 1991). Emperyal güçler, kontrolünü ele geçirdiği bölgelerde ise azınlıklara siyasi, idari, ekonomik ve hukuki ayrıcalıklar tanımışlardır. Bu ayrıcalıkları farklı yöntemlerle kurumsallaştırmışlardır (Khalidi, 1997). Böylece azınlıkları sömürgeci yönetim ile yerel halk arasında aracı yaparak çoğunluğu kontrol altında tutmaya çalışmışlardır. Mesela, İngilizler, İrlanda’daki Katolik çoğunluğa karşı Protestan azınlığa çeşitli ayrıcalıklar tanırlar; Belçikalılar, Rwanda’da Hutu çoğunluğa karşı Tutsi azınlığı yönetimlerinde tercih etmişlerdir (O’Farrell, 1984; Des Forges, 1999). Ayrıca, güvenlik kadrolarında çoğunluğu bastırmak için azınlık gruplarından gelen ve emperyal güçlere sadık gruplara öncelik tanınmıştır (Collins, 2008). Bu politikalar, farklı etnik, dini, mezhepsel, bölgesel ve kültürel topluluklar arasında on yıllarca hatta yüzyıllarca sürece eşitsizliklere, bölünmüşlükler, düşmanlıklara, güvensizliğe ve dolayısıyla irili ufaklı sayısız katliama zemin hazırlamıştır (Andaya ve Andaya, 1982). Böylece emperyal güçler, sömürdüğü ülkelerin kaynaklarını kullanmış, kendilerine olan bağımlılığı artırmış ve sömürgeci yönetimlerini sağlama almıştır (Metcalf ve Metcalf, 2006).

Son olarak Soğuk Savaş döneminde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)’nin azınlıkları stratejik çıkarlarına ve ideolojik rekabetlerine uygun olarak desteklediğine değinilmelidir. Örneğin, ayrılıkçı Kürt gruplar, bu devletler tarafından silahlandırılmıştır (McDowall, 2020). Bu ise Irak, İran ve Türkiye gibi devletlerin toprak bütünlüğünü tehdit etmiş ve bölgesel istikrarı bozmuştur.

Tüm bu sebeplerden ötürü bu çalışmada ilk olarak emperyalizmin tanımına, amaçlarına, yöntemlerine ve dönüşümüne dair analitik bir çerçeve çizilmeye çalışılacaktır. Sonrasında sırasıyla Birinci Dünya Savaşı’nın ardından Fransız manda rejiminin ve Suriye iç savaşı sırasında ABD’nin Kürtlerle gerçekleştirdiği iş birliği karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilip kıyaslanacaktır. Böylelikle bu devletlerin Suriye’ye yönelik emperyalist politikalarındaki paralellikler ve tutarsızlıklar gözler önüne serilecektir. Çalışma, emperyal güçlerin kendi çıkarları ve ideolojik motivasyonları doğrultusunda Suriye’deki Kürtleri araçsallaştırdığını ve bu durumun ülkedeki toplumsal ve siyasi bölünmüşlüğü derinleştirdiğini iddia etmektedir. İlâveten, Suriye’nin toprak bütünlüğü, dış destekli tek taraflı girişimlerle tehdit edilmektedir. Mevzubahis emperyal politikalar, bölgesel istikrarsızlığa da yol açmaktadır. Bu doğrultuda en son Türkiye’nin Suriye’deki askeri operasyonları ele alınacaktır.

1. Emperyalizmi Anlamak ve Emperyal Politikaları Anlamlandırmak

Emperyalizm kavramı, başka devletleri ya da halkları domine etmek ve onlar üzerinde tahakküm kurmak anlamına gelen *imperare* kelimesinden köken almaktadır (Arneil, 2024, s. 151). Emperyalizm, tarih boyunca var olsa da 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren küresel bir sistem olarak baskın bir hal almış ve günümüze değin sosyal,

kültürel, siyasi, hukuki, ekonomik ve diplomatik gelişmeleri yakından etkilemiştir (Saccarelli ve Varadarajan, 2015, s. 17). 1870'lerde dönemin Birleşik Krallık Başbakanı Benjamin Disraeli, sömürgeci imparatorluğun politikalarını geliştirip güçlendirmek için emperyalizm kavramına sıklıkla başvurmuştur. Bu sebeple emperyalizm ve sömürgecilik kavramları birbirinin yerine eş anlamlı bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır ve halen daha kullanılmaktadır (Cohen, 1973, s. 10; Kohn, 2012).

19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında emperyalizmin yaygınlaşmasını inceleyen Lenin (1917) onu kapitalizmin en yüksek aşaması olarak görmüştür. Hobson (1902) ise emperyalizmi yayılcı ve küresel bir kapitalist sömürü sistemi olarak değerlendirmiştir. Emperyalizmin ekonomik yönünün yanı sıra siyasi, ideolojik ve kültürel yönleri de önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada emperyalizm, bir devletin kendi sınırlarının dışında başka devletlerin ve halkların kaynaklarını direkt veya dolaylı yollarla ele geçirip etkin bir şekilde sömürdüğü, sömürgeleştirilen bölge halkları üzerinde hiyerarşik bir ilişki ve kontrol mekanizması kurduğu ve onları yönetip kendi çıkarları doğrultusunda kullandığı bir sistem ve politika biçimi olarak tanımlanacaktır (Sönmezoglu, 1992, s. 122). Bu kapsamda emperyal güçler ya da devletler; siyasi, ekonomik ve askeri üstünlüğü sayesinde kendini savunamayacak kadar zayıf devletler ve halklar üzerinde çeşitli yöntemlerle tahakküm kuran ve bu vesileyle toprak, kaynak, pazar, stratejik avantaj, nüfuz ve prestij elde eden devletler olarak ele alınacaktır (Griffiths ve O'Callaghan, 2002, s.152).

Emperyal devletlerin çoğu zaman ekonomik, siyasi, stratejik, jeopolitik, ideolojik ve kültürel motivasyonları vardır. Fakat, literatürde ekseriyetle emperyalizmin kapitalizm ile olan ilişkisi nedeniyle ekonomik boyutu ön plana çıkarılmıştır. Örneğin, Hobson (1902) emperyal politikaların yaygınlaşmasını, toprak kontrolü ile uygulanan basit sömürgecilik yöntemlerinin aksine sermaye artışı, endüstriyel üretimin artışı ile beraber artan hammadde ve yeni pazar arayışı, kâr motivasyonu, arz ve yatırım kaynaklarının kontrolü gibi karmaşık kapitalist ekonomik faktörlere bağlamaktadır. Benzer şekilde Lenin (1917) emperyalist yayılmayı, kapitalizmin doğasıyla ilişkilendirir ve artık sermayenin dışarı çıkışıyla açıklar. Ayrıca, ona göre emperyal devletler arasındaki jeopolitik rekabet ve eşitsiz gelişme dolayısıyla sömürge bölgelerinin yeniden paylaşılması üzerine olan emperyal savaşlar kaçınılmazdır. Luxemburg (1913) da Marxist bir perspektifle burjuvazinin sermaye birikimi ve ürünleri için pazar gereksinimi duyması yüzünden kapitalist üretim biçimleri dışında kalan çevre ülkelere ve tüketicilere dadanmasının emperyalizme yol açtığını vurgulamaktadır.

Söz konusu bağlamda Galtung (1971) ise küresel emperyalist sistem içinde merkez ve çevre arasındaki hiyerarşik ve uyumsuz ilişkilere odaklanmıştır ve profesyonel emperyalizmin silahtan ziyade yapısal şiddet üzerine kurulu olduğunu altını çizmiştir. Ona göre merkez ülkeler, çevre ülkeler üzerindeki hakimiyetinin sürdürmek için sürekli eşitsizliği daha da derinleştirecek müdahalelerde bulunmakta ve yapısal olarak güç kullanmaktadır. Bu müdahaleler, emperyal merkezi devletler arasında da sorunlara

sebeptir. Wallerstein (1974) da kapitalist dünya sistemi içerisinde üretim araçlarını elinde bulunduran merkezdeki devletlerin, daha az gelişmiş ve sermaye transferine ihtiyaç duyan çevre ve yarı-çevredeki devletlerin kaynaklarını yapısal bir iş bölümüyle sömürdüğünü ve kendilerine bağımlı hale getirdiğini belirtmektedir. Özetle emperyalizmin ekonomik boyutunu ön plana çıkararak, onun kapitalizmle olan göbekten bağına dikkat çekmişlerdir. Ancak, siyasi, ideolojik, kültürel ve iletişimsel yönlerini ikinci plana atmışlardır.

Öte yandan, Schumpeter (1951) emperyalizmin ekonomik boyutuna dikkat çekilerek kapitalizm ile açıklanmasına karşı çıkar. Onun ortaya çıkış faktörlerini ulusal toplumların sosyal yapısında ve geçmiş askeri zaferlerin milliyetçi popülerliğinde arar. Bu nedenle ona göre emperyalizm, kapitalizmin aksine içgüdüsel ve akıldışıdır. Savaşçı sınıflar ve ordular, emperyalist dürtüler ile yeni mücadele alanları arar. Onların emperyalist genişleme, kazanma ve yönetme arzuları toplumsal destek görür. Schumpeter'in sosyopsikolojik faktörler üzerinde yaptığı değerlendirmeler ilgi çekici olsa da emperyalizmi kapitalizmden bağımsız ele alma çabası çok gerçekçi durmamaktadır. Bu kapsamda emperyalizmi, kapitalizmin uluslararası boyutu olarak gören Veblen'in değerlendirmeleri emperyalizmi anlamlandırma çabalarına önemli katkılar sunmaktadır. Veblen (1964) savaşçı dürtülerden ziyade maddi ulusal çıkarlara ve ulusal prestij gibi manevi faktörlere odaklanmaktadır. Saldırgan ve sömürücü emperyalizmin kapitalistlere uluslararası düzeyde ekonomik çıkarlar sağladığını söyleyen Veblen, toplumların ise patriotizm gibi ideolojik faktörler yüzünden emperyalizme destek verdiğine değinir (Edgell ve Townshend, 1992, s. 409-413). Yani, emperyalizmin burjuvazinin yanı sıra topluma mal olmuş bir yönü de vardır (Thornton, 1965). Emperyalizmi temelde siyasi süreçlerle ilişkilendiren Arendt (1951) ise emperyalistlerin esasında siyasi güç ve nüfuzlarını genişletmeyi amaçladığını ifade etmektedir. Ona göre burjuvazi, emperyalizm sayesinde dünyanın farklı coğrafyalarına yayılmış ve bu coğrafyalardaki halklar üzerinde tahakküm kurarak siyasi iktidar elde etmiştir. Emperyal devletlerdeki toplumlar ise bu süreçte ulusal prestij elde etmiştir.

Emperyalizmi daha iyi anlamak için onun kendini meşrulaştırma çabalarını da irdelemek gerekir. Zira meşruiyet mekanizmaları üretilmeden emperyalizm uzunca bir süre için ayakta kalmış olamazdı. Bu noktada Gramsci'nin (1996) ortaya attığı hegemonya kavramının anlaşılması önemlidir. Bu kavram sayesinde emperyal devletlerin diğer devletler ve halklar üzerinde onların uzlaşısını da alacak şekilde nasıl tahakküm kurduğunu gözler önüne serilebilir (Yıldızoğlu, 2003). Hegemonyada siyasi ve entelektüel elitler, hakimiyet ve rıza unsurlarını birleştirerek sistemin ve alt sınıfların kontrolünü sağlarlar (Gramsci, 1996). Benzer bir biçimde emperyal devletler de uluslararası sistemi rıza ve meşruiyet unsurlarını birleştirerek kontrol ederler ve bu uluslararası "düzen" içinde hükümlerliklerini devam ettirirler (Cox, 1983).

Emperyal güçler, iletişimsel bir dil kullanarak sömürgeci ve tahakkümcü eylemlerine hem içeride hem dışarda destek aramışlardır. Emperyalist meşruiyet mekanizmalarının

birbirleriyle bağlantılı sosyokültürel, siyasi ve ideolojik sacayakları vardır. Bu noktada dikkati çeken ilk şey “medenileştirme” misyonudur. *Beyaz adamın ağır yükü* ile şekillenen düşünce setinde emperyalistler kendilerine “aşağı” ve “geri kalmış” öteki halkları geliştirmeyi adeta bir görev addetmişlerdir (Thornton, 1965, s. 193). Bu kapsamda yabancı diyarlarda tabii olarak aşağı ve geri kalmış halkların boş ve atıl toprakları “üstün” ırklar tarafından savaş ve işgal yoluyla kontrol altına alınmak istenmiştir. Böylelikle bir yandan emperyal güçlerin siyasi, ekonomik ve jeopolitik çıkarları korunup şanları yüceltilirken, bir yandan da öteki halkların ve topraklarının gelişip medenileşebileceği iddia edilmiştir. Ancak, bunun gerçekleşmesi için bahse konu halkların emperyal güçlere “gönüllü olarak” itaat etmesi gerekmektedir (Arneil, 2024).

Emperyalizmin kapsamlı bu düşünce seti, pozitivist basmakalıplar ve sosyal Darwinizm çerçevesinde inşa edilen ikiliklerle anlam bulmuştur ve pratikte eyleme geçirilmiştir (Ferro, 2002, s. 52). Bütün bunları göz önünde tutan Said (1993), emperyalizmin materyalist bir bakış açısıyla yeterince anlaşılamayacağını savunup onun kültürel ve söylemsel boyutlarına oryantalizm kavramıyla vurgu yapmıştır. Said’e göre emperyalistler, oryantalist imgeler ve ideolojik söylemlerle sömürgeci arzularını rasyonelleştirmişlerdir. Böylece “öteki” halklara hükmetme haklarını kendilerince önden meşrulaştırmışlardır.

Emperyalizmin kavramsal ve kuramsal çerçevesi çizilirken 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyılın başlarındaki emperyalizm ile günümüzün “yeni” emperyalizmi arasında usulen bazı farklılıklar olduğu da unutulmamalıdır. Lakin bu farklılıklar, emperyalizmin sömürgeci ve tahakkümcü özünü değiştirmemiştir (Harvey, 2003). Emperyal güçler, değişen uluslararası konjoktüre ve koşullara adapte olarak motivasyonlarını daha karmaşık ve dolaylı yollardan gerçekleştirmek istemektedirler. Bu doğrultuda emperyal söylemlerini ve meşruiyet mekanizmalarını değiştirmişlerdir. Bu cihetle emperyalizmin mevzu bahis dönüşümünü incelemek, günümüzün emperyal uygulamalarını, derinleşen tarihi eşitsizlikleri, küresel hiyerarşileri ve bunların yansımalarını anlamak ve anlamlandırmak açısından elzemdir.

19. ve 20. yüzyıl emperyalizminde daha çok askeri güç kullanılarak işgaller ve sömürgeleştirme yoluyla zayıf devletlerin ve halkların kaynakları ele geçirilmiştir. Avrupalı emperyal güçler, onları ve topraklarını çoğunlukla doğrudan kontrol edip yönetmişlerdir. Böylece kapitalist sömürü düzenini küresel düzeyde zorla yaygınlaştırmışlardır. Endüstriyel gelişmeler hammaddeye yönelik talepleri artırmıştır. Kapitalist sermaye de yeni pazar arayışına girmiştir. Söz konusu emperyal tutkular, milliyetçi ideolojiler ve söylemler ile desteklenmiştir. Uluslararası arenadaki jeopolitik rekabet ise emperyal politikalara uygun bir zemin hazırlamıştır. Bu dönemde emperyal güçler, medenileştirme misyonu ile sömürgeci ve tahakkümcü zihniyetlerine kılıf hazırlamışlardır (Arneil, 2024).

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından girilen Soğuk Savaş döneminde ise emperyal güçler ABD ve SSCB, jeostratejik rekabetleri ve ideolojik motivasyonları doğrultusunda farklı coğrafyalarda askeri müdahalelerde bulunmuşlar, vekalet savaşları gerçekleştirmişler,

darbelerle kukla rejimleri başa geçirmişler ve çeşitli yardımlarla “Üçüncü Dünya” ülkelerini kendilerine bağımlı hale getirmeye çalışmışlardır (Wolfe, 1997). ABD, bu dönemde ekonomik gücü sayesinde liberal serbest pazar anlayışını önceleyen bir politika takip etmiştir. Böylelikle bu emperyal güçler, daha dolaylı fakat etkin yöntemlerle küresel düzeydeki emperyal nüfuzlarını artırmaya çabalamışlardır.

Soğuk savaşın ardından hegemonik bir güç haline gelen ABD, “yeni dünya düzeni” söylemiyle uluslararası sistemi ve kurumlarını tahakküm altına almıştır. Böylece küresel düzeyde siyasi, askeri, ekonomik, teknolojik ve kültürel dominasyonunu perçinlemiştir. Doğrudan şiddet kullanmaya ve yönetmeye ihtiyaç duymadan çevre ülkelerle kendi lehine kurduğu asimetrik bağımlılık ilişkileri sayesinde hammadde kaynaklarını, onların küresel piyasalara arzını, sermaye hareketlerini ve uluslararası pazarları yapısal olarak tek başına kontrol eder hale gelmiştir. Ayrıca kendi ideolojisi ve çıkarlarıyla uyumlu bir biçimde uluslararası norm ve standartları şekillendirmiştir. Bu normları diğer ülkelerin benimsemesi için de nüfuzunu kullanmıştır. Öte yandan ABD, 11 Eylül Saldırılarından ardından Irak ve Afganistan’ın işgalleriyle görüldüğü üzere doğrudan askeri güç kullanımıyla da hegemonik emperyal pozisyonunu ve enerji kaynaklarının kontrolünü korumaya çalışmıştır (Harvey, 2003; Chomsky, 2004). Bu işgaller sırasında Amerikalı yetkililer sıklıkla oryantalist bir bakış açısıyla özgür, barışçıl ve müreffeh bir dünya için terörizmle mücadele ettiğini ve demokrasiyi yaygınlaştırmaya çalıştığını ifade etmiştir (Akkaya, 2021; Ching, 2020).

Son olarak değinilmesi gereken nokta, emperyalizmin usullerinin değişiklik göstermiş olmasına rağmen etnik, dini, mezhepsel ve kültürel azınlıkları emperyal çıkarlar ve amaçlar doğrultusunda kullanımının değişmediğidir. Nitekim giriş bölümünde de belirtildiği üzere emperyalizmin hem tarihsel olarak hem günümüzde en temel politikalarından birisi, *divide et impera* deyişiyle ifade edilen böl ve yönet politikasıdır. Bu vesile ile çalışmanın geri kalan kısmında önce Fransız manda rejiminin iki dünya savaşı arası dönemde ardından ABD’nin Suriye iç savaşı sırasında Suriyeli Kürtler üzerinden ülkede uyguladığı emperyal politikalar incelenecektir.

2. Suriye’de Fransız Mandası Dönemi (1920-1946)

Birinci Dünya Savaşı’nın ardından Osmanlı yönetiminin sona ermesiyle birlikte Suriye, 1920’de Fransız kontrolü altına girmiştir. Osmanlı’nın Ortadoğu’daki topraklarının İngiltere ve Fransa arasında paylaşılmasını öngören Sykes-Picot Anlaşması’nın neticesinde genel hatlarıyla bugünkü Filistin, Ürdün ve Güney Irak, İngiliz güdümüne girerken; Lübnan’dan Anadolu’ya kadar uzanan Suriye kıyıları ve Suriye’nin iç kesimleri, Fransız güdümüne girmiştir. Ardından Suriye’nin Kral Faysal liderliğindeki bağımsız devlet olma çabaları sonuçsuz kalmıştır. Fransız manda rejimi, kendi siyasi ve ekonomik çıkarları doğrultusunda ülkede bilindik “böl ve yönet” politikasını uygulamıştır. Böylelikle Suriye’de yükselen Arap milliyetçiliğine karşı koymaya çalışmış ve Sünni Arap çoğunluğu dengelemek için dini ve etnik azınlıkları önlemiştir (Okur, 2009, s. 138-141; Ahram, 2019, s. 130). Bu amaç doğrultusunda Fransa, dini, mezhepsel ve

bölgesel farklılıkları gerekçe göstererek Suriye'yi altı mini devlete veya özerk bölgeye bölmüştür: Şam Devleti, Halep Devleti, Büyük Lübnan, Alevi Devleti, Cebel-i Dürzi Devleti ve İskenderun Sancağı. Bununla beraber Hıristiyanlar, Dürziler, Aleviler ve Kürtler gibi dini ve etnik azınlık grupları sömürgeci güvenlik servislerinde önemli pozisyonlara getirmiştir (White, 2011). Subayları çoğunlukla kırsal kesimlerden ve azınlık gruplarından seçilen *Troupes Spéciales du Levant* (Levant Özel Kuvvetleri) bu kapsamda kurulmuştur (Khoury, 1987, s. 629-630).

Suriye Kürtleri ise manda döneminde Fransız sömürgeciliğine ve Arap milliyetçiliğine karşı farklı tutumlar sergilemiştir. Bazı Kürt aşiretler ve ileri gelenler, İslam kardeşliğine atıfta bulunarak Fransız rejimine meydan okurken bazıları da bu rejimle ittifak kurmuştur (Tejel, 2019, s. 367). Örneğin, birtakım Kürt gruplar 1925'teki Büyük İsyanın bastırılmasında kilit rol oynamıştır (Khoury, 1984, s. 526).

Fransız manda rejiminin azınlıklara tanıdığı ayrıcalıklar, Kürtlerin de Suriye içinde bir yerel özerklik talebinde bulunmasının önünü açmıştır (Savelsberg, 2014, s. 88). Örneğin, Suriye Kürtlerinin önde gelen isimlerinden Nuri Kandy, 1924'te idari bir özerklik talep etmiştir. Hatta Suriye'de bir Kürt özerkliğinin desteklenmesinin ülkedeki Arap milliyetçiliğine karşı koyması hususunda Fransa'ya yardımcı olacağını dile getirmiştir (Tejel, 2019, s. 368-69). Bununla birlikte 1928'de Suriye Parlamentosu'ndaki bazı temsilciler, ülkedeki Kürt kimliğinin resmen tanınması için lobi faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Bu faaliyetler çerçevesinde Kürtlerin yoğunlukta olduğu bölgelerde ayrı askeri birliklerin kurulmasını, Kürtçenin resmi dil olarak tanınmasını ve anadilde eğitim verilmesini talep etmişlerdir (Özkaya, 2007, s. 93). Bu temsilciler, Fransız makamlarına idari özerklik için tekrardan bir başvuru yapmışlardır. Ancak, söz konusu özerklik talepleri reddedilmiştir (McDowall, 2020, s. 882).

Fransa'nın Suriye'de Kürt özerkliğini reddetmesinin ardında iç siyasetten uluslararası siyasete kadar birbiriyle ilişkili birçok neden vardır (Gökcan, 2018, s. 166). Kürtler arasında o dönem var olan ulusal bilinç eksikliği ve siyasi bölünmüşlük, etkili bir özerklik talebinin önünde engel teşkil etmiştir (Özkaya, 2007, s. 94; Ahram, 2019, s. 135). Kürt aşiretler ve ağalar, milliyetçi kaygılardan ziyade kendi dar kapsamlı çıkarları doğrultusunda hareket etmiştir. Bu durum, Kürtler arasında devam eden iç çatışmalara zemin hazırlamış ve ulusal bir bilincin oluşmasını engellemiştir (Kirişçi ve Winrow, 1997, s. 67-88).

Öte yandan, Fransız manda rejimi, yalnızca dini azınlıklara özerklik tanıdığını açıklamış; Alevi ve Dürzilerin aksine Kürtlerin etnik bir azınlık olduğunu beyan etmiştir (Fuccaro, 2005, s. 252). Ayrıca, Suriye'nin kuzeyindeki Kürt nüfus yoğunluğu yerleşim bölgeleri, birbirlerine coğrafi olarak bitişik olmayıp birbirlerinden ayrık durumdadır. Coğrafi bu durum, yerel bir Kürt özerk yönetiminin kurulmasını zorlaştırmıştır (Gunter, 2014, s. 12). Bu nedenle, Suriye'deki Kürt-Fransız ilişkilerinden sorumlu Yüzbaşı Pierre Terrier, Kürtlerin siyasi emelleri doğrultusunda Cezire bölgesine odaklanmasını ve bölgedeki Hıristiyanlarla iş birliğine gitmesini önermiştir (Tejel, 2019, s. 369). Fransız manda

rejimi, kendi çıkarlarına tehdit olarak görmediği için Kürtlere yönelik bir özerklik projesini yeri geldiğinde örtülü olarak desteklemiş olsa bile bu konuda hassas olan Şam'daki Arap milliyetçilerini ve Ankara'daki Türk hükümetini direkt olarak karşısına almak istememiştir (Hassanpour, 2005, s. 238; Gorgas, 2007, s. 99-100; Ahram, 2019, s. 131).

Suriyeli Kürtlere yönelik özerklik projesinin Fransız makamlarınca reddedilmesinin, iki dünya savaşı arası dönemde var olan uluslararası güç politikalarının dolaylı sonucu olduğu da belirtilmelidir (Kirişçi ve Winrow, 1997; Jwaideh, 2006). Bu dönemde Fransa, Ortadoğu'daki İngiliz etkisini, Sovyet yayılcılığını ve yükselen Alman ve İtalyan tehdidini dengelemek için Türkiye ile iş birliği yapmayı tercih etmiştir (Atabey, 2015). 1939 yılında Türk-Fransız Deklarasyonu imzalanmış ve Akdeniz'de bir savaş durumunda bu ülkeler karşılıklı olarak birbirlerine yardım edeceklerini taahhüt etmişlerdir. Bu koşullar altında Fransa, 1939'da İskenderun Sancağının Türkiye'ye katılmasına onay vermiştir. Dolayısıyla Suriye Kürtlerinin özerklik talepleri, söz konusu dönemde Türk-Fransız ilişkilerinden olumsuz manada etkilenmiştir (Tejel, 2009, s. 19).

2. 1. Xoybûn

Fransız manda rejimi, Suriye Kürtlerinin ülke sınırları içinde yerel bir özerklik kurmasına izin vermese de Kürtlerin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi alanlarda ön plana çıkmasını sağlamıştır (Fuccaro, 2005, s. 243). Bu çerçevede Suriye'deki Kürtlerin faaliyetlerine belli ölçüde izin vermiştir. Böylece, "Kürt kartını" kendi sömürgeci ve bölgesel çıkarları doğrultusunda hem Arap milliyetçilerine karşı hem de Türkiye'ye karşı belli ölçüde bir koz olarak kullanmaya devam etmiştir.

1927 yılında Lübnan'ın Bihamdun kentinde Kürt aşiret liderleri, entelektüeller ve aktivistler tarafından *Xoybûn* adlı Kürt milliyetçisi bir hareket kurulmuştur. Xoybûn liderlerinin çoğu, 1925'teki Şeyh Said İsyanı'nın bastırılmasının ardından sürgünde olan liderlerdi. Bu nedenle öncelikli olarak "anavatandaki" (yani sözde Türkiye Kürdistanı'ndaki) mücadeleye odaklanmışlardır. Ayrıca Fransız manda rejimine Suriye sınırları içinde herhangi bir etnik krize yol açmayacaklarının garantisini de vermişlerdir (Yıldız, 2005, s. 29). Bu hedef doğrultusunda Xoybûn, ortak düşmana yani Türkiye'ye karşı Ermeni milliyetçileriyle de ittifak kurmuştur.

Xoybûn liderleri, 1920'lerin sonundan 1930'ların başına kadar devam eden Ağrı Dağı İsyanı'nı örgütlemiştir. Uluslararası ağları vasıtasıyla ABD, İngiltere ve Fransa'da bu isyanın başarısı için lobi faaliyetlerinde bulunmuştur (Ahram, 2019, s. 130). Ancak Xoybûn'un faaliyetleri, Ankara'nın ve Arap milliyetçilerinin sert tepkilerine neden olmuştur. Türkiye'deki silahlı mücadelesi ise bilahare başarısız olmuştur (McDowall, 2020, s. 881).

Öte yandan Xoybûn liderleri, Kürtlerin kültürel olarak gelişmesi ve modern Kürt milliyetçiliğinin oluşması için önemli faaliyetlerde bulunmuştur (Gunter, 2014, s. 12;

Tejel, s. 2019, 368). Bu kişiler tarafından Halep, Şam ve Beyrut gibi büyük şehirlerde çeşitli Kürt dernekleri kurulmuş, Kürtçe dergi ve gazeteler çıkarılmıştır (Tejel, 2009, s. 21-23). Celadet Alî Bedirhan tarafından 1932-1943 yılları arasında yayımlanan *Hawar* dergisi bunlardan bir tanesidir. Derginin temel amacı, Kürt birliğini tek bir alfabe ve ortak bir dil temelinde teşvik etmektir. Bedirhan, bu dergide Kürt lehçelerini birleştirmeye ve Latin alfabesini kullanarak Kürtçeyi standart bir hale getirmeye çalışmıştır. Dergi, Suriye ve Türkiye'deki Kürt topluluklarının okuryazarlık oranının artmasına da katkı sağlamıştır (Yıldız, 2005, s. 8).

2. 2. Cezire'de Kürt-Hıristiyan Özerklik Hareketi (1936-1939)

Fransız manda rejimi, Cezire'de ekonomik bir kalkınma programının uygulanmasını ve göçebe kabilelerin bölgeye yerleştirilmesini "medenileştirme" misyonunun bir parçası olarak görmüşlerdir (Khoury, 1987, s. 42-43; Tejel, 2019, s. 368). Cezire, sömürgeci politikaların öncesinde genel olarak az gelişmiş bir bölgeydi. Çoğunlukla Milli Konfederasyonu gibi Kürt göçebe topluluklar ile Şammar Konfederasyonu gibi bedevi kabileler tarafından kullanılan boş ve atıl bir araziydi (McDowall, 2020, s. 884-885). Ancak 1920'lerdeki emperyal ekonomik politikalar neticesinde Cezire verimli bir bölge haline gelmiş ve tarımsal gelişmeye tanık olmuştur. Ayrıca bu dönemde Kamışlı, bir pazar şehri olarak kurulmuştur. Bu dönüşüm, Türkiye ve Suriye'den göçmenleri ekonomik sebeplerle Cezire'ye çekmiştir.

İlaveten manda rejimi, Türkiye'deki başarısız ayaklanmaların ardından kaçan Kürtleri Suriye'ye kabul etmiştir. Onları, Ermeni Hıristiyanlarla birlikte Cezire bölgesine yerleştirmiştir. Diğer taraftan bu kişilere Fransız yetkililer tarafından kimlik kartları verilmiştir (Gunter, 2014, s. 24). Bunun neticesinde bölgedeki Kürt nüfusu önemli oranda artmıştır. Tejel'e göre 1927'den önce Cezire'de sadece 47 Kürt köyü varken bu sayı 1939'da 800'e ulaşmıştır (Tejel, 2019, s. 367). 1937'de hazırlanan bir Fransız raporuna göre ise Cezire'de 82.000 Kürt, 42.000 Arap ve 32.000 Hristiyan vardır (McDowall, 2020, s. 885). Öte yandan, Arap milliyetçileri, Suriye'ye gelen söz konusu mültecilere karşı çıkmış ve onların Suriye'ye aidiyetlerini sürekli olarak sorgulamıştır. Bu durum, Suriye Kürtlerinin yıllarca en temel haklarından dahi mahrum bırakılmasına zemin hazırlamıştır (Yıldız, 2005, s. 7; Ahram, 2019, s. 135).

Fransız yetkililer, sömürgeci emperyal yönetimlerini devam ettirmek için yerel bir desteğe ihtiyaç duymuştur (Gunter, 2014, s. 11). Bu nedenle Terrier Planı'na uygun olarak 1932'de Cezire'de ortaya çıkan Kürt-Hıristiyan Bölgesel Özerklik Hareketi'ni teşvik etmiştir (Tejel, 2009, s. 29). Kamışlı'nın Ermeni Belediye Başkanı Mişel Dome, Süryani-Katolik Patrik Vekili Hanna Hebbé ve Yezidi aşiret lideri Hajo Ağa öncülüğündeki bu hareket, Alevilerin ve Dürzilerin devletine benzer bir statü talep ediyordu. Bu hareketin neticesinde Kürtçe ve Ermenice bölgenin resmi dilleri haline gelmiş, bölgeye Kürt memurlar atanmış, bölgede Kürt Güvenlik Güçleri oluşturulmuştur. En nihayetinde ise bir Kürt-Hıristiyan Özerk Yönetimi kurulmuştur (Neep, 2012, s. 142-145).

Öte yandan Şam'daki hükümet, 1936'da Lübnan hariç Suriye'nin mini devletlerini yeniden birleştirmek ve İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Suriye'nin bağımsızlığını gerçekleştirmek için Fransa ile anlaşmaya varmıştır. Cezire'nin ekonomik öneminin farkında olan hükümet, Kürt-Hıristiyan Özerklik Hareketi'nin faaliyetlerinden rahatsız olmuştur (McDowall, 2020, s. 888-889). Bu dönemde Şam'daki milliyetçi hükümet, iktidarın merkezileşmesini savunup sömürge karşıtı bir duruş sergilerken Cezire'deki hareket, idari bir özerklik talep etmiş ve manda rejiminin devamı yönünde bir tavır sergilemiştir (Schmidinger, 2018, s. 46; Tejel, 2019, s. 369).

Cezire'deki gerilim, 1937 yılında bölgeye yeni bir *muhafızın* (vali) gelmesiyle artmıştır. Bu muhafız, merkezileştirme politikaları izlemeyi, yerel yetkilileri Arap yetkililerle değiştirmeyi ve Sünni Arap nüfusun bölgeye göçünü teşvik etmeyi amaçlıyordu. Bölgesel Özerklik Hareketi'nin destekçileri muhafıza karşı gelmiş ve nihayetinde Temmuz 1937'de silahlı bir isyan patlak vermiştir (McDowall, 2020, s. 889-890). Suriye güvenlik güçleri ile isyancılar arasında şiddetli çatışmaların ardından muhafız, bölgeden kaçmak zorunda kalmıştır (Savelsberg, 2014, s. 88-89). Bu kargaşa sırasında Şammar'ın lideri Daham el-Hadi, bölgedeki Hıristiyanlara karşı cihat çağrısında bulunmuş ve Ağustos 1937'de Amûdê'de çok sayıda Hıristiyan katledilmiştir (Jwaideh, 2006, s. 146). Amûdê Olayları, özerklik için Kürt-Hıristiyan ittifakının bozulmasına yol açmıştır. En sonunda Fransız yetkililer, bölgeyi hava bombardımanı ile kontrol altına almıştır ve Cezire'yi doğrudan manda rejimine bağlamıştır (Tejel, 2009, s. 34-36; McDowall, 2020, s. 890).

2. 3. İkinci Dünya Savaşı ve Suriye'nin Bağımsızlığı

İkinci Dünya Savaşı sırasında Suriyeli Kürtlerin özerklik talepleri devam etse de bu talepleri yine karşılanmamıştır (Ahram, 2019, s. 135; Schmidinger, 2018, s. 47). Fakat Kürtler bu dönemde de birçok sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi ve hukuki haktan yararlanmıştır (Hassanpour, 2005, s. 239). Diğer taraftan Fransız manda rejiminin emperyal politikaları, Suriye'deki Sünni Arap çoğunluk ile dini, mezhepsel ve etnik azınlıklar arasındaki toplumsal ve siyasi ilişkileri germiştir. Bu bağlamda 1946'da Suriye'nin bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte ülkedeki Kürt kimliği, iç siyasetin en tartışmalı konularından biri haline gelmiştir (Yıldız, 2005, s. 28-29).

Şam'daki merkezi hükümetlerin bağımsızlık sonrasında hemen Kürt karşıtı bir politika yürütmediğini vurgulamak gerekir (Tejel, 2019, s. 370). Kürtlerin bağımsızlıktan yaklaşık on yıl sonrasına kadar sahip olduğu görece özgürlüğün temel nedeni ülkedeki istikrarsızlıktır. Suriye, 1948'den itibaren art arda askeri darbelere, elitler arasında siyasi bölünmelere ve ciddi ekonomik sorunlara tanık olmuştur. Bu istikrarsızlık, o yıllarda ülkedeki Kürt kimliğini ontolojik bir tehdit olarak inşa edecek resmi bir devlet ideolojisinin ortaya çıkmasını engellemiştir. Dahası, manda döneminden miras kalan seçim sistemi, Kürt adaylara Suriye Parlamentosu'na seçilme fırsatı sağlamıştır. Ek olarak, işçi sınıfından ve küçük burjuvaziden gelen birçok Kürt subay, sosyoekonomik

statülerini geliştirmek için orduda kalmaya devam etmiştir. Dolayısıyla Suriye'deki Kürtler, çeşitli sorunlara rağmen 1950'lerin ortalarına kadar sınırlı bir sosyal-kültürel özgürlüğe sahip olmuşlardır. Ancak, siyasi talepleri artık herhangi bir şekilde tartışmaya açık değildir (Hassanpour, 2005, s. 239).

Son olarak, Lübnan'ın büyük Suriye'den ayrılması, Arap milliyetçilerinin gözünde her türlü özerklik fikrinin ayrılıkçılık ve ihanetle ilişkilendirilmesine neden olmuştur (Schmidinger, 2018, s. 48). Bununla birlikte Suriye'nin hemen yanı başında İsrail'in kurulması, Arap milliyetçiliğinin anti-emperyalist söylemini daha da güçlendirmiştir (Patton, 2019, s. 187-188). Bu çerçevede Arap milliyetçileri, Kürt milliyetçiliğini emperyalizmle ilişkilendirmişler, Kürt kimliğini Suriye'nin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne bir tehdit olarak görmüşlerdir. Bunun neticesinde ülkedeki Kürtlerin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi hakları Suriye iç savaşına kadar baskı altına alınmıştır.

3. ABD'nin Suriye Krizine Yönelik Dış Politikası

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Ortadoğu'daki en önemli dönüşümlerden birinin 2011 Arap Ayaklanmaları ile yaşandığı söylenebilir. Ayaklanmalar, Dera ve Şam'a sıçradığında ABD'nin Suriye krizinin çözümüne yönelik etkin bir stratejisinin olmadığı anlaşılmıştır. Hatta Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)'in yükselişine kadar ABD, krize karşı duyarsız kalmıştır (Gerges, 2013, s. 309). Örneğin Esad rejimi, Ağustos 2013'te Guta'da kimyasal silah kullanarak dönemin Başkanı Barack Obama'nın "kırmızı çizgisini" aşmış olmasına rağmen ABD, tepkisizliğe devam etmiştir (Gani, 2020, s. 217-222). Bu süreçte Obama yönetimi, Suriye muhalefetinin kompleks yapısından dolayı rejimin devrilmesinin ardından ne tür bir siyasi hareketin (İslamcı ya da ılımlı) iktidara geleceğine ve halef hükümetin ABD'nin bölgedeki çıkarlarına tehdit oluşturup oluşturmayacağına karar verememiştir. Bu sebeple krize direkt olarak müdahil olmaktan kaçınmıştır.

Obama iktidara geldiğinde Ortadoğu'ya yönelik olarak tek taraflı politikalarla uygulanan "Bush Doktrini"nin aksine çok taraflı bir yaklaşım izleyeceğini belirtmiştir. Başkan George W. Bush, ABD'nin düşmanlarına karşı savaşmak ve terörizmle mücadele iddiasıyla "önleyici eylem stratejisini" ortaya koymuştur (Ulusal Güvenlik Stratejisi, 2002). Bu kapsamda "demokrasi ihracı" ve "özgürlük götürülmesi" gibi modern emperyal söylemler benimsemiştir. Ayrıca medeni ulusların düşmanlarıyla mücadele etme kisvesi altında büyük ölçekli askeri operasyonlar yürütmüştür. Ancak ABD, muazzam askeri kapasitesine rağmen operasyonlarının ardından Afganistan ve Irak'ta (ve daha sonra Libya'da) istikrarlı bir rejim oluşturamamıştır. Bu ülkeler, üzerinde sayısız ulus aşırı ve terörist örgütün cirit attığı bir bataklığa dönüşmüştür. Öte yandan Amerikan kamuoyu, 2 milyon civarı askerle ve 1,5 trilyon dolardan fazla para harcanarak Irak ve Afganistan'da gerçekleştirilen operasyonlara ciddi bir reaksiyon

göstermiştir. Yıllarca süren bu operasyonlarda yaklaşık olarak 6000 Amerikan askeri personeli ölmüş 40.000'i ise yaralanmıştır (Pew Research Center, 2011). 2000'lerin sonundaki küresel ekonomik kriz ise ABD'nin hayati ulusal çıkarlarının mevzubahis olmadığı durumlarda askeri müdahalelerden uzak durma eğilimini artırmıştır (Lynch, 2015). Tüm bu sebeplerden ötürü Obama yönetimi, Ortadoğu'ya ve Suriye krizine yönelik "çok taraflı" bir dış politika doktrini geliştirmiştir (Dueck, 2015; Yalçın, 2018).

Bu doktrin çerçevesinde Amerikan ekonomisi rehabilite edilmeye çalışılmış ve uzun vadede ulusal gücün artırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda denizaşırı ülkelerdeki maliyetli askeri operasyonlardan mümkün olduğunca uzak durulmuştur. Uluslararası krizlerin tek taraflı müdahaleler yerine uluslararası örgütler ve müttefikler aracılığıyla çözülmesine öncelik verilmiştir. Diğer taraftan ABD'nin uluslararası arenadaki "demokratik" hareketlere gerektiğinde "pasif" bir destek sağlayacağı ve perde arkasından öncülük edeceği belirtilmiştir (Ulusal Güvenlik Stratejisi, 2010, s. 28-34). Bu doktrin, 2015 Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde de ortaya konmuştur ve ABD'nin ulusal çıkarları doğrudan tehlikeye atılmadığı sürece güvenlik tehditlerine karşı sonuç elde etmek için müttefiklerle yük paylaşımı ve kolektif eylem ihtiyacının altı çizilmiştir (Ulusal Güvenlik Stratejisi, 2015, s. 8). Bu şekilde Obama yönetimi, uluslararası ve bölgesel jeopolitiği kendi çıkarları doğrultusunda etkilemek için daha düşük maliyetli bir strateji izlemeye karar vermiştir.

Özetle, Arap Ayaklanmaları sırasında ABD'nin güvenlik açısından Ortadoğu'ya yönelik yaklaşımı, sadece hayati ulusal çıkarları korumak için sınırlı askeri operasyonlara ve bu operasyonların yerel müttefiklerle yakın koordinasyon içinde gerçekleştirilmesine dayanmaktadır (Gerges, 2013, s. 301). Lakin bu yaklaşım, ABD'nin bölgedeki emperyal hedeflerini değiştirmemiştir; bu hedeflere ulaşma araçlarını değiştirmiştir. Diğer bir deyişle uzun ve pahalı Irak ve Afganistan operasyonlarının ardından şekillenen izolasyoncu Amerikan kamuoyuyla uyumlu biçimde ABD kaynaklarını ve Ortadoğu'daki çıkarlarını korumak için yerel müttefikler-*vekiller* üzerinden askeri müdahaleler gerçekleşmiştir (Krieg, 2016). Yalnızca görüntü itibarıyla farklıolan bu emperyal yaklaşım, aşağıda inceleneceği üzere ABD'nin IŞİD tehdidine karşı Suriye'de YPG (Halk Koruma Birlikleri) ile girdiği iş birliğinde açıkça görülmüştür. ABD, çok fazla asker göndermeden ve görece düşük bir maliyetle Suriye'deki varlığını ve bölgedeki çıkarlarını YPG üzerinden korumuştur. Böylece ülkenin yer altı ve yer üstü kaynaklarını da dolaylı yoldan güdümüne almıştır.

3. 1. IŞİD'in Yükselişi

Arap Ayaklanmalarının en fazla dikkat çeken gelişmelerinden birisi IŞİD'in yükselişidir. IŞİD; Irak ve Suriye arasındaki sınırları kaldırarak Batılı emperyal güçler tarafından Sykes-Picot anlaşmasıyla dayatılan Ortadoğu haritasını kısa süreliğine de olsa yeniden çizmiştir ve Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana hiç yapılmamış bir şeyi yapmıştır.

Böylece bölgesel ve uluslararası düzeyde yüksek bir etkiye sahip olabileceğini gözler önüne sermiştir. Bunun yanı sıra ABD'nin Ortadoğu'daki nüfuzunu ve çıkarlarını tehdit etmiştir. ABD'nin ve Batılı müttefiklerinin kendi ülkelerindeki güvenliklerine karşı da riskler oluşturmuştur. Bu bağlamda IŞİDle mücadele, ABD'nin ve Batılı müttefiklerinin hem Suriye'ye hem de Irak'a askeri olarak müdahalesinin zeminini hazırlamıştır. Ancak, bu çalışmada kapsamı itibarıyla ABD'nin yalnızca Suriye'ye müdahalesi ele alınacaktır.

Gücünün zirvesinde olduğu 2014 yılı ortasında IŞİD, Suriye ve Irak toprakları ile petrol sahalarının önemli bir kısmını kontrol etmiştir. Bu dönemde 120'den fazla ülkeden gelmiş 40.000 üzerinde savaşçıya ve günlük 2 milyon dolarlık bir gelire sahip olmuştur (Mumford, 2021). Haziran 2014'te Musul'u ele geçirmesinin ardından ise Kerkük ve Bağdat'ı tehdit eder hale gelmiştir. Öte yandan IŞİD, söz konusu dönemde hibrid savaşa ve yönetim tarzıyla bölgedeki rakiplerini etkisiz hale getirmiş ve devletbenzeri bir yapıya evrilmiştir (Oktav vd., 2018).

Ortadoğu'daki mezhepçiliği aşırıcı anlayışıyla daha da körükleyen IŞİD, bölgedeki hemen hemen tüm mezhepsel ve dini inanç gruplarına karşı katliamlara girişmiştir. Böylelikle kontrolü altındaki bölgelerin sosyopolitik yapısını değiştirmeye çalışmıştır. Bu gruplar arasında kendisine biat etmeyen Sünniler, Şiiiler, Hıristiyanlar ve Yezidiler mevcuttur. IŞİD, Ağustos 2014'te ele geçirdiği Sincar'da kadın ve çocuk ayırt etmeden Yezidileri katletmiş ve Yezidi kadınlarını köleleştirmiştir (Reuter, 2014). IŞİD'in sebep olduğu katliamlar ve insani krizler, Batı kamuoyunun büyük tepkisini çekmiştir ve ABD'nin IŞİD'e karşı bir reaksiyon göstermesi hususunda beklentileri artırmıştır (Sarı Ertem, 2018, s. 141).

Küresel cihatçı bir gündemle hareket eden IŞİD, Amerikan karşıtlığını ajite ederek etkisini Ortadoğu'nun ötesine de taşımak istemiştir. Bu kapsamda "yalnız kurtları" ve iltisakları grupları aracılığıyla 2015 ve 2016 yıllarında çeşitli Batılı ülkelerinde terör eylemleri gerçekleştirmiştir. Bu terör saldırılarının ardından IŞİD'in gizli hücreleri ve yabancı terörist savaşçıları, ABD ve Batılı müttefikleri için endişe kaynağı olmuştur (Byman, 2015; 2016).

IŞİD'in yükselişinin ardından ABD, terörle mücadele söylemiyle çerçevelenen yeni bir Suriye politikası benimsemiştir (Gani, 2020, s. 222). Lakin ABD de dahil olmak üzere Batılı devletler, IŞİD ile mücadele etmek için Suriye'ye asker göndermekte isteksizdir (Ulusal Güvenlik Stratejisi, 2015). Obama yönetimi, yukarıda da değinildiği gibi Irak ve Afganistan savaşlarında yapılan hataları ve başarısızlıkları tekrarlamak istememiştir. Ayrıca ekonomik maliyetleri dolayısıyla uzun ve pahalı askeri operasyonlardan kaçınmak istemiştir. Öte yandan, ABD'nin denizaşırı bir ülkeye yeniden asker göndermesinin hem içerde hem dışarda tepkiyle karşılanması ve böylesi bir müdahalenin Ortadoğu'daki Amerikan karşıtlığını daha da artırması muhtemeldir (Walt, 2014; Krieg, 2016). Bu çerçevede Eylül 2014'te IŞİD karşıtı Küresel Koalisyonu oluştururken Obama, bu

girişimin Irak ve Afganistan savaşlarından farklı olacağını belirtmiştir ve Amerikan askerlerinin yabancı topraklarda savaşmayacağını altını çizmiştir (White House, 2014). Zira, Brookings Enstitüsü tarafından 14-19 Kasım 2014 tarihlerinde yapılan bir araştırma, Amerikalıların %57'sinin Irak ve Suriye'de IŞİD'e karşı Amerikan askerlerinin konuşlandırılmasına karşı olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Sonuç olarak, genel dış politika doktriniyle uyumlu bir biçimde Obama yönetimi, IŞİD ile mücadele için tek taraflı direkt bir müdahaleden ziyade müttefiklerle yük paylaşımına gitmenin ve yerel güçlerle iş birliği yapmanın ABD'nin emperyal bölgesel çıkarları ve politikaları açısından daha uygun olduğunu öngörmüştür.

Diğer taraftan, hava operasyonların IŞİD tehdidini ortadan kaldırmaya yeterli olmayacağı aşikâr olduğu için ABD liderliğindeki koalisyonun Suriye'de bir kara gücüne veyahut vekil aktöre ihtiyacı olmuştur. Fakat savaş alanında dini aşırıcılığa karşı savaşacak ideolojik olarak ılımlı ve organize muhalif grupların eksikliği söz konusudur. Bununla birlikte ABD, Suriye iç savaşında Batılı değerleri benimsemeyen ve İslam ile ilintili olan her grubu “radikal” olarak görme eğiliminde olmuştur (Gani, 2020, s. 216). Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ise Esad rejimi yerine IŞİD ile savaşmaya istekli olmamıştır. Bunun neticesinde ÖSO'ya yönelik hazırlanan eğit-donat programı başarısızlığa uğramıştır (Mumford, 2021, s. 32-38).

3. 2. YPG ile İş Birliği

2014 yılının sonlarından itibaren terör örgütü YPG, IŞİD'i yok etmek amacıyla ABD öncülüğünde oluşturulan Uluslararası Koalisyon'un Suriye'deki kara gücü olarak ön plana çıkmıştır. YPG, bölücü terör örgütü Kürdistan İşçi Partisi (PKK)'nın Suriye uzantısıdır. ABD, PKK'yu terör örgütü olarak tanımamasına rağmen Suriye kolu YPG'yi pragmatik bir biçimde farklı bir oluşum olarak ele almış ve IŞİD'e karşı yürütülen kampanyada PKK ile olan organik bağlarını görmezden gelmiştir. YPG, ABD ile uyumlu bir biçimde hareket etmiş ve ABD'nin Suriye'deki vekil aktörü olmuştur. Böylece, IŞİD'in yükselişinin ardından ABD'nin Suriye'ye yönelik emperyal dış politikasında kullanışlı bir aparat olmuştur.

YPG ile olan işbirliği IŞİD'in Suriye'de yenilgiye uğratılmasında işlevsel olmuştur. YPG militanları coğrafi ve jeopolitik gerçeklerin farkında olan deneyimli militanlardı. ABD, YPG'yi çeşitli ve gelişmiş silahlar, mühimmat ve araçlarla donatmıştır (Acun ve Keskin, 2017, s. 45). Bunun yanı sıra, YPG militanları, Amerikan Özel Kuvvetleri tarafından eğitilmiştir (Clawson, 2016, s. 53-54). Ayrıca ABD, YPG'yi korumak için fiili bir uçuşa yasak bölge oluşturmuştur. En nihayetinde ise sınırlı sayıdaki Amerikan Birlikleri, Suriye'nin kuzeydoğusuna konuşlandırılmıştır.

Bu süreçte YPG'ye ABD ve Batı tarafından verilen siyasi ve askeri destek meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. YPG'nin savaş disiplini, laikliği ve sözde demokratik değerleri benimsemesi, Batılı medya kuruluşları tarafından sıkça vurgulanmıştır.

Modern emperyal söylemlere uygun olarak YPG, IŞİD'in köktendinci ideolojisine karşı mücadele eden laik, demokratik, ileri görüşlü ve uygar “özgürlük savaşçısı” isyancı bir grup olarak lanse edilmiştir (Enzinna, 2015; Ross, 2015; Stephens ve Stein, 2015). Ayrıca, YPG'nin çevre ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki duyarlılığı dile getirilmiştir (Knapp vd., 2016; McGee, 2022). YPG'li kadın militanlar, Ortadoğu'daki cinsiyetçi ve ataerkil baskıya direnen “kahraman” savaşçılar olarak tasvir edilmiştir (Gatehouse, 2014; Çiviroğlu, 2015). Sakallı IŞİD “teröristlerine” karşı bu militanlar, Batılı izleyicilere oryantalist bir söylemle sempatik gösterilmiştir (Leezenberg, 2016, s. 682-683; Kardeş ve Yeşiltaş, 2018, s. 106-108). Böylece YPG ile olan iş birliği Batılı değerler çerçevesinde ele alınmıştır. Öte yandan YPG, Batı dünyasının gözünü boyamak için demokrasiye, azınlık haklarına, çevreye ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir oluşum imajı yaratmaya çalışmıştır (Netjes ve van Veen, 2021, s. 7). Bu şekilde kendisini “terörle mücadelede” etkin ve “meşru” bir müttefik olarak tanımlamıştır.

Türkiye, YPG'ye yönelik artan emperyalist destekten açıkça rahatsız olmuştur. Bunun üzerine ABD, YPG'ye verdiği desteği kamufle etmek adına içinde çeşitli etnik ve dini grupların yer aldığı Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) kuruluşuna öncülük etmiştir. Böylelikle Türkiye'nin endişeleri hafifletilmek istenmiştir. ABD Özel Kuvvetler Komutanı Orgeneral Raymond Thomas, PKK'nın Suriye uzantısı YPG'nin adını kendilerinin tavsiyesiyle SDG olarak değiştirdiğini itiraf etmiştir. Ayrıca yeni adlandırmada “demokrasi” kelimesinin kullanılmasının çok zekice olduğunu ifade etmiştir (Reuters, 2017). Başka bir deyişle ABD'li yetkililer, Suriye'deki vekil aktörleri YPG'yi SDG olarak adlandırarak çeşitli etnik ve dini gruplardan oluşan bir koalisyonu desteklediklerini savunmuş ve YPG'nin terör örgütü PKK ile olan bağlarının üzerini örtmeye çalışmışlardır. Ancak SDG'nin Ekim 2015'teki kuruluşu bile bizzat YPG militanları tarafından kamuoyuna duyurulmuştur. Ek olarak, SDG'nin lider kadrosunun ve milis güçlerinin çoğunun PKK kadrolarından geldiği bilinmektedir. Diğer taraftan ABD, IŞİD'i yenmek için Suriye'nin kuzeydoğusundaki Arapların çoğunlukta olduğu bölgelere yönelmek gerektiğinin farkına varmıştır. Bu nedenle sadece Kürtlerden değil Araplardan da oluşan bir oluşum kurmak gerekli olmuştur (Netjes ve van Veen, 2021, s. 46).

3. 3. Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi

Arap ayaklanmalarının neredeyse hiçbiri ayrılıkçı saiklerle başlamamıştır. Lakin yabancı emperyal devletlerin yaşanan çatışmalara dışardan müdahaleleri, bölücü hareketlere güç ve motivasyon sağlamıştır (Ahram, 2019, s. 15). ABD desteğinin öncesinde YPG'nin kontrolündeki özerk yönetimin belirli sınırlılıkları vardı. Daha önce de belirtildiği üzere Afrin, Ayn el-Arab (Kobani) ve Kamışlı gibi Kürt nüfusun yoğunluklu olarak yaşadığı kuzey Suriye'deki yerleşim bölgeleri birbiriyle coğrafi olarak bağlantılı değildir. Bu sebeple bu bölgelerde yaşayan insanlar, iç savaş sırasında ihtiyaçlarını çoğunlukla komşu illerden karşılayabiliyordu. Ayrıca YPG'nin devlet-benzeri eylemleri tek

tarafıydı. Herhangi bir yerel ya da uluslararası resmi tanınırlığı ve meşruiyeti yoktu. Fakat IŞİD'e karşı ABD ile girişilen iş birliği neticesinde bu durum değişmiştir.

ABD ile iş birliğinin ardından YPG, kontrolünü Arap nüfus yoğunluklu bölgelere (Rakka-Deyrizor ekseninin doğusuna) doğru geliştirmiştir ve bu bölgedeki doğal kaynakların kontrolünü ele geçirmiştir (Netjes ve van Veen, 2021). Fırat Nehri'nin kontrolüyle beraber Suriye'deki içilebilir su kaynaklarının neredeyse tamamı ve sulanabilir tarım arazilerinin yaklaşık yarısı YPG'nin eline geçmiştir (Acun ve Görücü, 2023, s. 62-63). Ülkede var olan su sıkıntısı dikkate alındığında YPG, mühim bir koz elde etmiştir. Bunun yanı sıra, Fırat Nehri üzerindeki Tabka ve Tışrin Barajları dolayısıyla YPG, ülkedeki hidroelektrik kapasitesinin çok büyük bir bölümü üzerinde hakimiyet elde etmiştir (Orhan, 2016, s. 12). Ayrıca Deyrizor bölgesindeki petrol ve doğalgaz kaynakları değeri tam olarak bilinmese de YPG'ye milyarlarca dolarlık gelir sağlamıştır (Acun ve Görücü, 2023, s. 64). YPG, Amerikalı *Delta Crescent Energy* şirketiyle ticari bir anlaşma bile imzalamıştır (Zaman, 2020). Diğer bir deyişle Suriye'deki doğal kaynakların çok önemli bir kısmı vekil aktör YPG üzerinden ABD güdümüne girmiştir. Bu da Amerikan emperyalizmin bilinen günümüzdeki politika ve uygulamalarına denk düşmüştür.

Ayrıca YPG, IŞİD'e karşı verdiği mücadele sayesinde özellikle "Rojava" söylemiyle beraber uluslararası bir popülerite kazanmıştır (McGee, 2022). Bunun neticesinde çeşitli uluslararası aktörlerden siyasi, askeri, mali ve lojistik destek almıştır. ABD'nin desteğiyle kuzeydoğu Suriye'deki kantonlarını birleştiren YPG, özerk yönetimini konsolide etmiş ve resmi bir uluslararası tanınma arayışı içine girmiştir (Voice of America, 2019; Middle East Eye, 2020). Önceki özerklik girişimlerinin ardından bu yapı, son olarak 2018 yılında "Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi" olarak adlandırılmıştır. YPG'nin kontrolündeki bu sözde özerk yönetim, askeri yapılanması, bürokratik unsurları, vergilendirme mekanizmaları, kamu hizmetleri, meşruiyet arayışı, "diplomatik" ilişkileri ve temsilcilikleri ile devlet-benzeri bir yapıya dönüşmüştür (Oktav vd., 2018; Allsopp ve Wilgenburg, 2019; Yeşiltaş ve Kardaş, 2023; Acun ve Görücü, 2023).

4. Türkiye'nin YPG'ye Yönelik Askeri Operasyonları

Türkiye açısından PKK'nın kontrolü altındaki devlet-benzeri bir yapıya komşu olmak temel bir ulusal güvenlik sorunudur. Zira bilindiği üzere Türkiye, onlarca yıldır PKK'nın terörizmine ve bölücü faaliyetlerine maruz kalmaktadır. Ayrıca PKK'nın Suriye'deki eylemlerinin Türkiye içindeki sempatanlarına ilham sağlayacağı açıktır. Nitekim 2015-2016 yılları arasında gerçekleşen Hendek Olayları ile PKK, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kuzeydoğu Suriye'dekine benzer "Demokratik Özerklik" adında bir yapı kurmaya çalışmıştır (Leezenberg, 2016). Bu nedenle Türk hükümeti, ne olursa olsun güney sınırlarındaki "terör koridorunu" engelleyeceğini ilan etmiştir (BBC Türkçe, 2016).

Türkiye'nin Suriye'de çeşitli zamanlarda gerçekleştirdiği sınır ötesi askeri operasyonlarla YPG'nin devlet kurma hayali büyük bir yara almıştır. Türk ordusu ilk olarak Ağustos 2016 tarihinde "Fırat Kalkanı Harekâtı"nı başlatmış ve hem YPG hem de IŞİD terörüne karşı mücadele etmek üzere Suriye'ye girmiştir. Bu süreçte Türkiye, ABD'yi YPG ile iş birliğini bırakmaya ikna etmeye çalışmıştır. IŞİD'in Suriye'deki fiili başkenti Rakka'ya yönelik operasyona askeri destek verebileceğini ve operasyonu beraber yürütebileceklerini belirtmiştir (Guardian, 2017). Fakat ABD bu öneriyi kabul etmemiş ve vekili YPG ile çalışmaya devam etmiştir. Ardından Haziran 2017'deki Rakka operasyonu SDG çatısı altında yine YPG ile gerçekleştirilmiştir.

IŞİD tehdidinin önemli oranda ortadan kalkmış olmasına rağmen ABD'nin YPG'ye verdiği desteğin sürdüğünü gören Türkiye, YPG'ye yönelik askeri operasyonlarını Ocak 2018'de "Zeytin Dalı Harekâtı" ve Ekim 2019'da "Barış Pınarı Harekâtı" ile kapsam ve hacim olarak genişletmiştir. Barış Pınarı Harekâtı öncesinde ABD, Türkiye ile YPG arasındaki çatışmanın bir parçası olmamak için Türkiye-Suriye sınırındaki askerlerini çekmiştir. Dönemin ABD Başkanı Donald Trump, emperyalizmin sömürgeci özüne uygun bir biçimde bu çekilmeyi Amerikan askerlerini sadece petrolü korumak için geride bıraktığını belirterek açıklamıştır (Brown, 2019). Gerekirse petrol için savaşabileceklerini de belirtmiştir (Horsley, 2019). YPG ise ABD'ye en azından bölgedeki petrol sahalarını korumak için Suriye'de kalması çağrısında bulunmuştur (Holmes, 2024, s. 144-147). Bu çağrıyla kendine bir güvenlik kalkanı oluşturmaya çalışmıştır.

Esad rejimin Aralık 2024 tarihinde devrilmesinin ardından ABD'nin Suriye'ye yönelik emperyal dış politikasını nasıl şekillendireceği tam olarak bilinmemektedir. Türkiye ve Suriye'deki yeni yönetimin lideri Ahmed eş-Şara, YPG'nin ülkedeki varlığına ve faaliyetlerine karşı olduklarını açıkça belirtmişlerdir (Anadolu Ajansı, 2024). Yeniden ABD Başkanı seçilen Trump ise Suriye'deki tüm askeri birlikleri çekmek istediklerini ifade etmiştir (NBC News, 2025). Ancak bunun nasıl ve ne kadar sürede gerçekleşeceği net değildir. Öte yandan Suriye'de ne tür bir yönetimin oluşacağı ve bu yönetimin öncelikleri belirsizdir. Yıllarca süren iç savaşın ve emperyalist müdahalelerin neticesinde ülkede istikrarın tekrardan tesis edilemeyeceği de muammadır. Suriye'nin toprak bütünlüğü ise halen tehlike altındadır. Zira YPG, bölücü ve tek taraflı faaliyetlerine emperyal güçlerin desteği sayesinde devam etmektedir. ABD'nin bu durumu emperyal bölgesel çıkarları ve emelleri doğrultusunda bir koz olarak kullanmayı sürdürmesi muhtemeldir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Fransız manda rejiminin ve iç savaş sırasında ABD'nin Suriye'ye yönelik emperyal politikaları karşılaştırmalı bir biçimde analiz edilmiş ve söz konusu politikalarda Kürtlerin rolüne dikkat çekilmiştir. Bu

analiz çerçevesinde emperyal güçlerin jeopolitik çıkarları ve ideolojik motivasyonları doğrultusunda Suriye’de etnik bir azınlık olan Kürtleri nasıl araçsallaştırdığı gösterilmeye çalışılmıştır. Bu güçlerin politikalarında benzerlikler olduğu kadar dönemsel, yapısal ve usulen farklılıklar da mevcuttur.

Fransız manda rejimi, iki dünya savaşı arası dönemde ülkedeki emperyal yönetici erk olarak siyasi, ekonomik ve jeopolitik çıkarları doğrultusunda Suriye’de sistematik bir “böl ve yönet” politikası uygulamıştır. Ülkedeki dini, mezhepsel ve etnik azınlıklara çeşitli sosyal, ekonomik, siyasi ve askeri ayrıcalıklar tanıyarak onları emperyal manda rejimine karşı yükselen Arap milliyetçiliğini baskılamak için kullanmıştır. Bu kapsamda Suriye’yi mikro devletlere ve özerk bölgelere ayırmıştır. Bu vesileyle sömürgeci ve tahakkümcü yönetimine karşı oluşabilecek herhangi bir birlikteliğin önüne geçmek istemiştir. Bununla beraber Fransız manda rejimi, bazı Kürt gruplar da dahil olmak üzere kendisine sadık azınlık grupları, sömürgeci güvenlik servislerinde önemli pozisyonlara getirmiştir ve onlardan ayrı özel birlikler kurmuştur. Mevzubahis emperyal politikalar ile Suriye’nin siyasi birlikteliğine ve toprak bütünlüğüne zarar veren manda rejimi, ülkedeki doğal kaynakları sömürmüş ve kendisine olan bağımlılığı artırmıştır.

Fransız manda rejiminin azınlıklara tanıdığı ayrıcalıklar, Suriyeli Kürtlerin de özerklik taleplerini körüklemiştir. Ancak Fransız yetkililer, bu talepleri iç politikadan uluslararası politikaya kadar birbiriyle alakalı birçok nedenden dolayı reddetmek zorunda kalmıştır. Bu dönemde Kürtler arasında var olan ulusal bilinç eksikliği ve siyasi bölünmüşlük, coğrafi koşullar, Arap milliyetçilerinin ve Türkiye’nin özerklik fikrine şiddetle karşı çıkmaları ve iki savaş arası uluslararası güç dengeleri reddetme nedenleri arasındadır. Fransız manda rejimi, Suriyeli Kürtlerin özerklik taleplerini karşılıksız bırakmış olsa da onlara çeşitli siyasi, ekonomik ve askeri ayrıcalıklar tanımaya devam etmiştir. Böylelikle Fransa, “Kürt kartını” kendi emperyal çıkarları ve politikaları doğrultusunda hem Suriye’deki Arap milliyetçilerine karşı hem de Türkiye’ye karşı bir fırsat olarak kullanmıştır. Öte yandan “medenileştirme” misyonu çerçevesinde Cezire’de ekonomik bir kalkınma programı uygulayan manda rejimi, bölgenin demografik yapısının değişmesine olanak sağlamıştır. Bu demografik değişim, Suriye’ye göç etmiş Kürtlerin ülkeye olan aidiyetlerinin her daim sorgulanmasına sebep olmuştur. Bu nedenle Suriyeli Kürtler, yıllarca en temel insani haklarından mahrum kalmıştır. Ayrıca emperyal yönetimlerini devam ettirmek için yerel bir desteğe ihtiyacı olduğunun farkında olan Fransız yetkililer, o dönem Cezire’de meydan gelen Kürt-Hıristiyan özerklik hareketini Terrier Planı çerçevesinde desteklemiştir. Manda rejiminin Suriye’ye yönelik emperyal politikaları ve bu politikalar çerçevesinde Kürtleri araçsallaştırması, ülkedeki dini, mezhepsel ve etnik gruplar arasındaki ilişkilerin günümüze kadar gergin olmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda Suriye’deki Kürt kimliği ülkenin siyasi bütünlüğüne tehdit olarak algılanmış ve iç savaşa kadar Suriyeli Kürtlerin sosyal, kültürel, ekonomik, hukuki ve siyasi hakları bastırılmıştır.

Suriye İç Savaşı sırasında ABD'nin Suriye'ye yönelik emperyal politikalarına ve YPG ile olan iş birliğine gelince öncelikli olarak belirtmek gerekir ki Fransız manda rejiminin aksine bilindiği üzere ABD, Suriye'de hiçbir zaman direkt yönetici erk olmamıştır. Dolayısıyla ülkeye dışardan müdahil olan emperyal bir güç olarak politikalar ve stratejiler geliştirmiştir. ABD'nin Suriye'ye müdahalesinde yapısal farklılıkların yanı sıra usulen de farklılıklar bulunmaktadır. Arap ayaklanmaları Suriye'ye sızdığı anda ABD, Esad rejiminin devrilmesinin ardından ülkede ne tür bir siyasi rejimin ortaya çıkacağına ve bu rejimin kendi bölgesel çıkarlarına risk oluşturup oluşturamayacağına dair öngöründe bulunmakta zorlanmıştır. Bu nedenle IŞİD'in yükselişine kadar Suriye'deki tüm insani krizlere ve katliamlara duysuz kalmıştır. IŞİD, bölgedeki siyasi sınırları değiştirmiş, petrol sahalarının önemli bir kısmını kontrolü altına almış ve aşırı bir anlayışla bölgenin sosyolojik yapısını değiştirmeye çalışmıştır. Ayrıca küresel cihatçı bir gündemle bir taraftan Ortadoğu'daki Amerikan karşıtlığını tahrik ederken bir taraftan da yabancı savaşçılar ve terör saldırıları ile ABD ve Batılı müttefikleri için ciddi bir güvenlik meselesi haline gelmiştir. Böylece IŞİD, ABD'nin bölgesel ve uluslararası düzeyde emperyal çıkarlarını ve güvenliğini tehdit etmiştir. Bu sebeple IŞİD'e karşı mücadele ABD'nin Suriye'ye askeri yollarla emperyalist müdahalesinin önünü açmıştır.

IŞİD ile mücadele kapsamında Suriye'de YPG ile hareket eden ABD, bu vesileyle bölgedeki emperyal nüfuzunu ve jeopolitik çıkarlarını nispeten düşük bir maliyetle korumuştur. Irak ve Afganistan savaşları ve bu savaşların ardından oluşan izolasyoncu Amerikan kamuoyu, ABD'nin emperyal hedeflerine ulaşma araçlarını ve stratejilerini değiştirmiştir. Bu bağlamda ABD, vekil aktörü YPG sayesinde Suriye'ye çok fazla insani ve askeri kaynak aktarmak zorunda kalmamıştır. Ayrıca ülkenin doğal kaynaklarının önemli bir kısmını kontrol eder hale gelmiştir. Bu noktada ABD'nin Suriye'deki emperyal müdahalesinin ve ülke kaynaklarının kontrolünün Fransız manda rejiminin aksine daha dolaylı ve örtük yollardan olduğunun altı çizilmelidir. Öte yandan ABD de manda rejimine benzer bir şekilde kendi emperyal çıkarları doğrultusunda yerel müttefiklerle iş birliği yapmanın öneminin farkındadır ve bu emperyal bir mantık çerçevesinde müdahale ve kontrol mekanizmalarının maliyetini düşürmeye çalışmıştır. Ayrıca ABD de manda rejimiyle paralel bir biçimde Suriye'ye yönelik emperyal politikalarını oryantalist söylemlerle meşrulaştırmaya çalışmıştır. Lakin dönemsel farklılıklar gereği medenileştirme söyleminden ziyade demokrasi, sekülerizm, özgürlük ve terörizmle mücadele söylemlerine daha çok başvurmuştur. Son olarak ABD, Fransız manda rejimi gibi bir yandan hem Arapların hem de Türkiye'nin tepkilerini azaltmak isterken bir yandan da Fırat'ın doğusunda ayrılıkçı özerk bir yapının serpilmesine teşne olmuştur. Böylelikle ABD de emperyal politikalarıyla Suriye'nin siyasi birlikteliğine ve toprak bütünlüğüne zarar vermiştir.

Gerek iki dünya savaşı arası dönemde gerek iç savaş sırasında emperyal güçlerin Suriye politikalarında Kürtlere verdiği destek ülkedeki toplumsal bütünlüğü tahrip etmiştir. Bu güçler hem emperyal politikalarını uygulamak hem de bu politikaların maliyetlerini

düşürmek için kendilerine bağlı ve bağımlı çeşitli yerel gruplara ihtiyaç duymuşlardır. Bazı Kürt gruplar ise emperyal güçlere yardım ederek özerklik ve bağımsızlık elde etmeye çalışmışlardır. Bu doğrultuda emperyal güçlerin politikalarıyla uyumlu eylem ve söylemler de bulunmuşlardır. Bu durum, ülkedeki Kürtlere yönelik toplumsal güvensizliğin artmasına ortam hazırlamıştır. Ayrıca Kürt kimliğinin ve milliyetçiliğinin emperyalizm ve bölücülükle ilişkilendirilmesine sebep olmuştur.

Suriye’de Kürtlerin emperyal güçler tarafından bir koz olarak kullanılması ve ayrılıkçı Kürt gruplarına siyasi, askeri, mali ve lojistik destek sağlanması bölgesel istikrarsızlığı da artırmıştır. Özellikle Türkiye; coğrafi sınırının uzunluğu ve gelişmiş sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi bağları nedeniyle Suriye’deki Kürt gruplarının ayrılıkçı faaliyetlerini hem Fransız manda rejimi döneminde hem de Suriye İç Savaşı sırasında varoluşsal bir tehdit şeklinde değerlendirmiştir. Bu faaliyetleri siyasi, diplomatik ve askeri yollarla engellemeye çalışmıştır. Emperyal güçlerin pragmatist yaklaşımları ve ikircikli tavırları dolayısıyla kendi güvenliğini sağlamak adına gerektiğinde Suriye’ye müdahil olmak durumunda kalmıştır. Zira bölge ülkelerinin ulusal güvenliklerini ve siyasi bütünlüğünü riske atacak dışardan emperyal dayatmalara tepkisiz kalması düşünülemez.

En nihayetinde bu çalışma; emperyal güçlerin siyasi, ekonomik ve jeopolitik çıkarları doğrultusunda zayıf ve kırılgan ülkelerdeki azınlıkları nasıl manipüle edip araçsallaştırdığının derinlemesine incelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu noktada farklı coğrafyalar ya da farklı tarihsel bağlamlar üzerine yapılacak karşılaştırmalı analizlere daha çok ihtiyaç vardır. Nitekim kontrol altına alınıp kaynakları sömürölmek istenen topluluklardaki etnik, dini, mezhepsel, bölgesel ve kültürel farklılıklar, emperyal güçler tarafından tarih boyunca birbirlerine karşı kışkırtılmıştır. Böylece bu toplumlardaki siyasal bölünmüşlükler derinleştirilmiş ve emperyal dış güçlere karşı herhangi bir birlikteliğin kurulması engellenmeye çalışılmıştır. Söz konusu emperyal politikalar, bir yandan sömürgeci güçlere olan siyasi ve ekonomik bağımlılığı artırırken diğer yandan sömürgeleştirilen ülkelerde ayrı gruplar arasında onlarca hatta yüzyıllarca sürecek toplumsal güvensizliklere ve düşmanlıklara neden olmuştur. Bu kapsamda, emperyal güçlerin emperyal politikalarını dönemsel koşullara uygun olarak farklı ideolojik söylemlerle meşrulaştırmaya çalıştığı unutulmamalıdır. Bu söylemlerin yapılacak çalışmalarda etraflıca irdelenmesi ve sorunsallaştırılması emperyal politikaları ve mekanizmaları daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Kaynakça

- Acun, C. & Keskin, B. (2017). *The PKK's branch in northern Syria: PYD - YPG*. SETA.
- Acun, C. & Görücü, K. (2023). *PKK/YPG'nin Suriye'de Devlet Hayali*. SETA.
- Ahram, A. I. (2019). *Break all the borders: Separatism and the reshaping of the middle east*. Oxford University Press.
- Akkaya, S. N. (2021). The orientalist discourse language used in The New York Times Newspaper after the September 11 attacks. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 39-64.

- Allsopp, H., & Wilgenburg, W. van. (2019). *The Kurds of Northern Syria: Governance, diversity and conflicts*. I.B. Tauris.
- Anadolu Ajansı (2024, December 29). Suriye'deki yeni yönetimin lideri Şara, ülkenin "PKK/YPG'nin üssü olmasına izin vermeyeceklerini" belirtti. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriyedeki-yeni-yonetimin-lideri-sara-ulkenin-pkk-ypgnin-ussu-olmasına-izin-vermeyeceklerini-belirtti/3437260>.
- Andaya, B. W., & Andaya, L. Y. (1982). *A history of Malaysia*. Macmillan.
- Arendt, H. (1951). *The origins of totalitarianism: Imperialism*. Schocken Books.
- Arneil, B. (2024). Colonialism versus imperialism. *Political Theory*, 52 (1), 5–28.
- Atabey, F. (2015). Hatay'ın anavatan katılma süreci. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3 (7), 193-209.
- BBC Türkçe. (2016, September 2). Erdoğan: Suriye'de terör koridoruna izin vermeyeceğiz. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-37253160>.
- Brown, D. (2019, November 13). Trump says U.S. left troops in Syria 'Only for the Oil,' appearing to contradict Pentagon. *Politico*.
- Byman, D. (2016, August 1). The Islamic State threat to the middle east. *Brookings*.
- Byman, D. (2015, April 29). Comparing Al Qaeda and ISIS: Different goals, different targets. *Brookings*.
- Ching, B. (2020). Echoes of 9/11: Rhetorical analysis of presidential statements in the "War on Terror." *Seton Hall Law Review*, 51 (2), 431-459.
- Chomsky, N. (2004). *Hegemony or survival: America's quest for global dominance*. Metropolitan Books.
- Clawson, P. (2016). U.S. policy and the PYD. In P. Clawson (Ed.). *Syrian Kurds as a U.S. ally: Cooperation & Complications* Kitabı içinde (52–59. ss.). The Washington Institute for Near East Policy.
- Cohen, B. J. (1973). *The Question of imperialism: The political economy of dominance and dependence*. Basic Books, Inc., Publishers.
- Collins, R. O. (2008). *A History of modern Sudan*. Cambridge University Press.
- Cox, R. W. (1983). Gramsci, hegemony and international relations: An essay in method. *Millenium*, 12 (2), 162-175.
- Çiviroğlu, M. (2015, February 10). Kobani: How strategy, sacrifice and heroism of Kurdish female fighters beat IS. *International Business Times*. <http://www.ibrtimes.co.uk/kobani-how-sacrifice-local-knowledge-heroism-kurdish-female-fighters-beat-IS-1487358>.
- Des Forges, A. (1999). *Leave none to tell the story: Genocide in Rwanda*. Human Rights Watch.
- Dueck, C. (2015). *The Obama doctrine: American grand strategy today*. Oxford University Press.
- Edgell, S. & Townshend, J. (1992). John Hobson, Thorstein Veblen and the phenomenon of imperialism: Finance capital, patriotism and war. *American Journal of Economics and Sociology*, 51 (4), 401-420.
- Enzinna, W. (2015, November 24). A dream of secular utopia in ISIS' backyard. *The New York Times Magazine*.
- Ferro, M. (2002). *Fetihlerden Bağımsızlık Hareketlerine Sömürgecilik Tarihi*. İmge Yayınevi.
- Fuccaro, N. (2005). Manda Yönetimi Suriye'sinde Kürtler ve Kürt Milliyetçiliği: Siyaset, Kültür ve Kimlik. A.Vali (Ed). *Kürt Milliyetçiliğinin Kökenleri* Kitabı içinde (231-260. ss.). Avesta Yayınları.
- Galtung, J. (1971). A Structural theory of imperialism. *Journal of Peace Research*, 8 (2), 81-117.
- Gani, J. K. (2020). US Policy towards the Syrian Conflict Under Obama: Strategic Patience and Miscalculation. Hinnebusch, R. and Saouli, A. (Ed.). In *The war for Syria: Regional and international dimensions of the Syrian uprising*. Routledge.

- Gatehouse, G. (2014, September 5). The Kurdish female fighters bringing the fight to IS. *BBC*. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29085242>.
- Gerges, F. A. (2013). The Obama approach to the Middle East: The end of America's moment. *International Affairs*, Vol. 89 (2), 299-323.
- Gorgas, J. T. (2007). The Terrier Plan and the emergence of a Kurdish policy under the French Mandate in Syria, 1926–1936. *International Journal of Kurdish Studies*, 21 (1/2).
- Gökcan, Ö. (2018). Suriye'nin Kürt meselesinin tarihsel seyri (1946-2011). *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 5 (2), 159-189.
- Gramsci, A. (1996). *Prison notebooks (1930)*. Columbia University Press.
- Griffiths, M. & O'Callaghan, T. (2002). *International relations: The key concepts*. Routledge.
- Guardian. (2017, May 9). US to arm Kurdish fighters against Isis in Raqqa, despite Turkish opposition. <https://www.theguardian.com/world/2017/may/09/us-arm-kurdish-fighters-syria-isis-raqqa-trump>.
- Gunter, M. M. (2014). *Out of nowhere: The Kurds of Syria in peace and war*. London: Hurst.
- Harvey, D. (2003). *The new imperialism*. Oxford University Press.
- Hassanpour, A. (2005). *Kürdistan'da Milliyetçilik ve Dil: 1918-1985*. Avesta Yayınları.
- Hobson, J. A. (1902). *Imperialism: A study*. James Pott & Co.
- Holmes, A. A. (2024). *Statelet of survivors: The making of a semi-autonomous region in Northeast Syria*. Oxford University Press.
- Horsley, S. (2019, October 28). Fact check: President Trump's plan for Syrian oil. *NPR*. <https://www.npr.org/2019/10/28/774053444/fact-check-president-trumps-plans-for-syrian-oil>.
- Hourani, A. (1991). *A history of the Arab peoples*. Harvard University Press.
- Jelavich, C. (1983). *History of the Balkans*. Cambridge University Press.
- Jwaideh, W. (2006). *The Kurdish national movement: Its origins and development*. Syracuse University Press.
- Kardaş, T. & Yeşiltaş, M. (2018). Global politics of image and the making of a legitimate non-state armed actor: Syrian Kurds and 'The Secular West' in Kobane. M. Yeşiltaş, T. Kardaş (Ed.). *Non-State Armed Actors in the Middle East* Kitabı içinde (97-120. ss.). Springer International Publishing.
- Khalidi, R. (1997). *Palestinian identity: The construction of modern national consciousness*. Columbia University Press.
- Khoury, P. S. (1984). *Urban notables and Arab nationalism: The politics of Damascus, 1860-1920*. Cambridge University Press.
- Khoury, P. S. (1987). *Syria and the French Mandate. The politics of Arap nationalism 1920-1945*. I.B.Tauris & Co Ltd Publishers.
- Kirişçi, K. and Winrow, G. M. (1997). *The Kurdish question and Turkey: An example of a trans-state ethnic conflict*. Frank Cass Publishers.
- Knapp, M., Flach, A., & Ayboga, E. (2016). *Revolution in Rojava: Democratic autonomy and Women's Liberation in Syrian Kurdistan*. Pluto Press.
- Kohn, M. (2012). Colonialism. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*.
- Krieg, A. (2016). Externalizing the burden of war: The Obama Doctrine and US foreign policy in the Middle East. *International Affairs*, Vol. 92 (1), 97-113.
- Leezenberg, M. (2016). The ambiguities of democratic autonomy: The Kurdish movement in Turkey and Rojava. *Southeast European and Black Sea Studies*, 16(4), 671–690.
- Lenin, V. I. (1917). *Imperialism, the Highest Stage of Capitalism*.

- Luxemburg, R. (1913). *The accumulation of capital*.
- McDowall, D. (2020). *A modern history of the Kurds*. I.B. Tauris.
- McGee, T. (2022). 'Rojava': Evolving public discourse of Kurdish identity and governance in Syria. *Middle East Journal of Culture and Communication*, 15(4), 385–403.
- Metcalf, B. D., & Metcalf, T. R. (2006). *A concise history of modern India*. Cambridge University Press. Formun Altı
- Middle East Eye. (2020, October 22). Exclusive: Senior PYD official says Kurds must be represented in new Syrian constitution. <https://www.middleeasteye.net/news/exclusive-senior-pyd-official-says-kurds-must-be-represented-new-syrian-constitution>.
- Mumford, A. (2021). *The West's war against Islamic State: Operation inherent resolve in Syria and Iraq*. I. B. Tauris.
- NBC News. (2025, February 5). Defense Department drafting plans to withdraw all U.S. troops from Syria after recent Trump comments. <https://www.nbcnews.com/politics/national-security/dod-drafting-plans-withdraw-us-troops-syria-recent-trump-comments-rcna190726>.
- Neep, D. (2012). *Occupying Syria under the French Mandate: Insurgency, space and state formation*. Cambridge University Press.
- Netjes, R., and E. van Veen. (2021). Henchman, rebel, democrat, terrorist: The YPG/PYD during the Syrian Conflict. *Clingendael*. <https://www.clingendael.org/sites/de-fault/files/2021-04/the-ygpyd-during-the-syrian-conflict.pdf>.
- O'Farrell, P. (1984). *Ireland's English question*. Gill & Macmillan.
- Oktav, Z., Dal, E. P. & Kursun, A. M. (2018). *Violent non state actors and the Syrian civil war: The ISIS and YPG cases*. Springer.
- Okur, M. A. (2009). Emperyalizmin Ortadoğu Tecrübesinden Bir Kesit: Suriye'de Fransız Mandası. *Bilig*, Kış (48), 137-156.
- Özkaya, A. N. (2007). Suriye Kürtleri: Siyasi etkisizlik ve Suriye Devleti'nin politikaları. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 8 (2), 90-116.
- Patton, S. (2019). Organisational relations of Kurdish political parties and their evolution. PhD Thesis. Asia Institute, The University of Melbourne.
- Pew Research Centre. (2013, September 9). Opposition to Syrian airstrikes surges: Obama job approval slips into negative territory.
- Reuter, C. (2014, August 18). The drama of Sinjar: Escaping the Islamic state in Iraq. Spiegel Online. Retrieved from <http://www.spiegel.de/international/world/pkk-assistance-for-yazidis-escaping-the-jihadists-of-the-islamic-state-a-986648.html>.
- Reuters. (2017, July 21). U.S. general told Syria's YPG: 'You have got to change your brand'. <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-usa-ypg-idUSKBN1A62SS/>.
- Ross, C. (2015, September 30). The Kurds' democratic experiment. *The New York Times*.
- Saccarelli, E. & Varadarajan, L. (2015). *Imperialism past and present*. Oxford University Press.
- Said, E. W. (1993). *Culture and imperialism*. Knopf.
- Sarı Ertem, H. (2018) Surrogate warfare in Syria and the pitfalls of diverging US attitudes toward ISIS and PYD/YPG. Ö. Z. Oktav, E.Parlar Dal, A. M. Kurşun (Ed.). *Violent Non State Actors and the Syrian Civil War: The ISIS and YPG Cases* Kitabı içinde (129-149. ss.). Springer.
- Savelsberg, E. (2014). The Syrian-Kurdish movements: Obstacles rather than driving forces for democratization. Romano, D.Romano, M. Gurses (Ed.). *Conflict, Democratization, and the Kurds in the Middle East: Turkey, Iran, Iraq, and Syria* Kitabı İçinde (85-108. ss.). Palgrave Macmillan.

- Schmidinger, T. (2018). *Rojava: Revolution, war and the future of Syria's Kurds*. Pluto Press.
- Schumpeter, J. A. (1951). *Imperialism and social classes*. Basil Blackwell.
- Sönmezoğlu, F. (1992). *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*. Cem Yayınevi.
- Stephens, M. & Stein, A. (2015, 28 June). The YPG: America's new best friend? *Al-Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/opinions/2015/6/28/the-ypg-americas-new-best-friend>.
- Tejel, J. (2009). *Syria's Kurds: History, politics and society*. (Çev: E. Welle, J. Welle). Routledge.
- Tejel, J. (2019). The evolution of Kurdish struggle in Syria: Between Pan-Kurdism and Syrianization, 1920-2016. M. M. Gunter (Ed.), *Routledge Handbook on the Kurds* Kitapı içinde (366-381. ss.). Routledge.
- The White House. (2015). National security strategy. Washington DC.
- The White House. (2010). National security strategy. Washington DC.
- The White House. (2002). National security strategy. Washington DC.
- The White House. (2014, September 10). Statement by the President on ISIL. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/10/statement-president-isil-1>.
- Thornton, A. P. (1965). *Doctrines of imperialism*. John Wiley & Sons.
- Veblen, T. (1964). *Essays in our changing order*. Augustus M. Kelley.
- Voice of America. (2019, October 22). PYD official: US partnership key to recognition of northeast Syria self-rule.
- Wallerstein, I. (1974). The rise and future demise of the world capitalist system: Concepts for comparative analysis. *Comparative Studies in Society and History*, 16 (4), 387-415.
- Walt, S. M. (2014, August 7). Do no (more) harm. *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2014/08/07/do-no-more-harm/>.
- White, B. T. (2011). *The emergence of minorities in the Middle East: The politics of community in French Mandate Syria*. Edinburgh University Press.
- Wolfe, P. (1997). History and imperialism: a century of theory, from Marx to postcolonialism. *The American Historical Review*, 102 (2), 388-420.
- Yalçın, H. B. (2018). ABD'nin Suriye stratejisi. H.B. Yalçın, B. Duran (Ed.), *Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Suriye Stratejileri*. SETA Kitapları.
- Yeşiltaş, M., & Kardaş, T. (2023). Mimicry and substitution in the logic of sovereignty: The case of PYD. *International Politics*, 60(1), 154-173. <https://doi.org/10.1057/s41311-021-00293-5>.
- Yıldız, K. (2005). *The Kurds in Syria: The forgotten people*. Pluto Press.
- Yıldızoğlu, E. (2003). *Hegemonyadan İmparatorluğa*. Everest Yayınları.
- Zaman, A. (2020, 4 August). Can Syria's Kurds reel in Turkey with profits from American oil deal? *Al-Monitor*. <https://www.al-monitor.com/originals/2020/08/syria-oil-deal-delta-kurds-sdf-kobane-backstory-turkey.html>.